

Kanadai favágók

Az alábbi leírások a negyvenöt-ötven évvel ezelőtti korra vonatkoznak, amikor mi, Kanadába került volt soproni diákok, kezdtünk ismerkedni a kanadai erdészeti gyakorlatokkal. Az akkori erdészeti tevékenységeket főleg egy nap eseményein keresztül szeretném vázolni. A leírtak színhelye a brit columbiai Vancouver szigetén levő Nimpkish-völgy vidéke, ahol az erdészet akkori fő célja fakitermelés volt. E vidék erdeje őserdőként volt számon tartva, és a fatömeg nagy része duglászfenyő volt. Ez volt az első alkalom, hogy ezek az állományok letermelésre kerültek, mivel igen elszigetelt vidéken és lakott területektől távol estek. Így csak hajón, repülőn, helyi járatú vasúton vagy ezek kombinációival lehetett elérni. Az alkalmazottak fakitermelő táborokban (logging camp) laktak. Nekem és sok más soproni barátomnak volt alkalmunk ezzel és más hasonló fakitermelő vidékkel és táborral megismerkedni.

A nap éppen kelőfélben van, amikor a favágók (loggers) már gyülekeznek a tábor közepén, hogy induljanak napi munkájuk elvégzésére. Reggel 6:30-kor a munkásszállító buszok lassan megtelnek, és irányt vesznek az erdőben levő különböző munkahelyek felé. A nap a munkások számára tulajdonképpen egy kicsivel korábban kezdődött, amikor 5:30 körül kimásztak ágyukból, a telep egyik barakkjában. Egy gyors mosdás és öltözködés után irányt vettek a tábori étterem felé, ahol igen kiadós reggeli várt rájuk. Ez magába foglalta a többfélekeppen elkészített tojásokat, pirított kenyeret, sült kolbászt, szalonnát, sonkát, krumplit és a tipikus amerikai palacsintaféleségeket. Reggeli után az étkezési gondok még nem értek véget, mert minden munkás feladata közé tartozott a napközi étkezéshez szükséges eledel elkészítése, szendvics formában, és azok elcsomagolása. Erre a célra az étterem melletti hatalmas teremben a felvágottak sokasága, saláta, gyümölcs és más fincségek várták a munkásokat. Reggel 7:30-ra a munkások már munkahelyükön voltak.

Sokféle emberrel találkoztunk a telepen. Tipikus favágók talán nem is léteznek. Ritka az olyan, aki egész életét favágóként tölti el. Ahogy ismerkedtem a favágótelep lakosságával, legelső benyomásom az volt, hogy a legtöbb favágó új emigráns velem együtt. Az erdei munkalehetőségek viszonylag jók, és a legtöbb pozíció beöltésére nem kell különös szakképzettség. Ezenkívül a kereset is igen jó, és sokszor megadja egy új bevándorlónak azt a lehetőséget, hogy viszonylag rövid idő alatt pénzügyileg megalapozza egy későbbi más szakma vagy üzlet kezdését. Egyik munkatársunk, a fiatal lengyel származású Alex azonban élete céljának tartotta ezt a foglalkozást, talán azért, mert eb-

ben a szakmában képzetesebb volt, mint legtöbb munkatársa, gépészeti tehetsége miatt már mint gépkezelő volt alkalmazásban.

Az 1950-es évek végére a fakitermelés gépesítése igen erősen fejlődött, amit az akkor forgalomba hozott, gyorsan felszerelhető, önmozgató és fémből készült közelítőtorony (portable spartree) segített elő. Egy ilyen hatalmas, kb. 100 ezer dolláros gép-szerkezet viszonylag könnyűszerrel közelítette a rakodóhelyre a hatalmas rönköket, amelyek súlya a 6–8 tonnát is elérte.

Ahhoz, hogy a favágók munkája megkezdődhessen, sok más teendőt kellett elvégezni a korábbi hónapok alatt. Legelőször a térképezők és az erdőbecslők jelennek meg a kívánt kitermelési helyeken. Mivel abban az időben szinte minden fakitermelés őserdőkben történt, a vállalatoknak kevés fogalmuk volt arról, hogy milyen mennyiségű és minőségű faanyag állnak szemben. Ezenkívül ismeretlen volt a területek fekvése az utak és vasutak tervezéséhez és azok megépítéséhez. Ezekben a munkarészlegekben mi, soproniak sok helyen vettünk részt, és később vezető szerepet töltöttünk be. Miután a felmérés, szintvonalas térképezés, a tervezőmunka, útépités és a termelési terület kijelölése megtörtént, a favágók, vagyis döntők megkezdhetik munkájukat. Ezen a vidéken néha két méternél is vastagabb törzseket kellett átvágni, és a 70–80 méter magasságú fák kivágása veszélyes munka volt. Ezért erre a feladatra tapasztalt és igen ügyes munkásokra volt szükség. A letarolt fákat a favágók általában 12 méter hosszú rönkökre darabolták. Ez elősegítette a közelítést és szállítást. Viszonylag sima területen a leggazdaságosabb közelítés a buldózerrel való vonzózás volt. Az itteni meredek erdőterületek azonban azt ritkán tették lehetővé. Ezért itt a kötélpályás közelítés játszotta a főszerepet. A többféle módszer közül főleg a „highlead”, vagyis az „emelt rönkös vontatás” volt használatban. Vagyis a rönkök elejét vontatás közben megemelték és a végük a talajon csúszott. Sok helyen a közelítésre és rakodásra még a korábbi „fatoronnyal” kapcsolatos szerkezetet használták, de azokat nem lehetett helyről helyre mozgatni, előkészítjük és felszerelésük sok időt igényelt. Ugyanakkor a modern acélgépeket szinte egy órán belül le lehetett szerelni, önerővel elmotorozni egy másik helyre, és ott felszerelni és üzembe állítani.

E rövid kitérő után térjünk most vissza a kitermelő munkahelyére. A közelítő- és a rakodógép bemelegítése alatt a beosztott munkások is elfoglalták helyüket. Az első tevékenység a rakodón összegyűlt rönkök minőségi szortírozása volt. Közben megjelent az első szállító teherautó (logging

truck) is, amit azonnal felterheltek. A vállalat saját útjain a kocsik 40 tonnát is szállíthatnak, amely általában 6–8 rönkből állt. A szállításhoz hat kamion ütemeztek be ezen a napon, amelyek sűrűn követték egymást, és 5–6 fordulót tettek meg a vágásterület és az 5–6 kilométerre lévő vasúti rakodó között. A Nimpkish-völgy közel 100 000 hektáros erdőterületének legnagyobb részét egy összefüggő vasúthálózat fedte. Ez a hálózat vitte a fatömeget a vasúti rakodóktól az 50–70 km-re fekvő tengeri öbölhöz, Beaver Cove-ba. Az öbölnél a rönkök a vízben kötöttek ki, ahol további osztályozáson mentek keresztül fafajok és minőségük szerint. Itt azok vagy hajóra kerültek, vagy pedig mint tutejok folytatták útjukat a városokban levő felfoldozó gyárak felé.

A rakodással egy időben a közelítés is folyamatban volt modern acéltornyú szerkezettel. A kb. 30 méter magas torony fel volt szerelve a szükséges csörlőkkel, drótköteles horgonyokkal, csigákkal és a közelítéshez szükséges drótkötelekkel. A torony egy lánctalpas alapzatra épült, amely lehetővé tette a torony saját erejű, viszonylag gyors helyváltoztatását. A szerkezetet a vágásterület egy stratégiaileg megfelelő helyén állították fel, az út mellett és a kitermelési terület legmagasabb pontján. A felfelé vonzózás azért volt fontos, hogy a rönkök átugorják a tuskókat, és általában elkerüljék a fennakadást. Ezzel a módszerrel egy-egy állítással kb. 10 hektárról lehet a közelítést elvégezni, és a terület mélysége a 200–300 métert is meghaladta. A közelítésnél a gépkezelő játssza a főszerepet, de a többi munkás beosztása is igen fontos. A rönkök közelítésére a fő- vagy vontatókötél egy pontjára rövidebb vonó drótkötelet szerelnek, és ezek végére pedig hurkot (choker) formálnak. A „hurkoló munkások” (chokermen) ezeket a drótkötelet hurkolják a rönkökre.

A chokerman beosztás a legalacsonyabb állás a kitermelésnél, és egyben a legveszélyesebb, mégis ebben alkalmazzák a legújabb munkásokat. A „hooker” irányítja őket, és adja a hangjelzéseket, amit a „sípoló” közvetít a közelítőtorony kezelőjéhez. (Ezt később a rádiós közvetítés váltotta fel.) A Morse-kód-szerű sípos hangjelzésekre azért volt szükség, mert a gépkezelő a legtöbb esetben nem látta, hogy mi történik a kitermelési területen. Így ezek a jelzések adták tudtára, hogy mikor kellett a chokereket leengedni, és mikor voltak azok rászerezve a kiválasztott rönkökre, készen a vontatáshoz. Ezenkívül közvetíteni kellett az esetleges rönkfennakadásokat és azok kiszabadítását is. A közelítési művelet azzal kezdődik, hogy a gépész a torony kényelmes kabinjából billentyűk, gombok és pedálok nyomogatásával, kihúzza a chokereket a termelési területre. Amikor a jelző jelzi, hogy a chokerek elérték a megfelelő pontot, azokat leengedi a rönkökre. Amíg ez zajlik, a „choker-

man"-ek a terület egy biztonságos helyéről figyelik az eseményeket, majd a „hooker” irányítására elindulnak a hurkolandó rönkök felé. Ezt futásszerűen végzik, rönkökön, tuskókon, ágakon és sziklákon átugorva vagy átmászva. Gyakorlott munkások ezt viszonylag könnyűszerrel végezték, de az új alkalmazottak általában akkor értek a kiválasztott rönkökhöz, amikor azokra már rákerült a hurok, és készen álltak a vontatáshoz. Ilyenkor a „hooker” már ordított a munkásokra, hogy rohanjanak vissza biztonsági helyükre. Miután a jelző megadja a jelet a vontatáshoz, a hurkolt rönkök resecgve-ropogva megkezdik útjukat a közéltótorony felé. Ilyenkor sok esetben moz-

gásba hoznak nem hurkolt rönköket is, melyek veszélyeztethetik a közelben lévők életét. A közelített rönköket a toronytól a „chaser” szabadítja meg a hurkoltól, miután a rönkök készen állnak a szortírozásra és rakodásra. A leírt művelet a vontatási távolságtól függően 5–15 percenként ismétlődik és tart egész nap.

A jól megszervezett nagyipari kitermelési munkát élvezet volt nézni. A hatalmas, főleg duglászfenyő-állományokat tarra vágták, ami abban a korban igen gyakori volt, mert úgy tűnt, hogy az óriási őserdőterületeknek se vége, se hossza nincs. Ez számunkra igen szokatlan volt. Későbbi, több évtizedes tapasztalataink meggyőzték arról, hogy

az erdő tarra vágás után természetes vagy mesterséges módon felújul. Az eredeti életközösség is utóbb helyreáll. A duglászfenyő fényigényessége miatt a tarra vágás tulajdonképpen segíti a felújulást. Az igaz, hogy az erdőtelepítés és erdőművelés a '60-as években még gyermekcipőben járt Kanada nyugati partvidékén. Nem sokkal később viszont gyors fejlődéssel igen magas szintet ért el a kitermelési mód változásával, a genetikailag előnyös egyedek bevitelével. Így az erdők sokoldalúsága és nagymérvű használatára továbbra is megmaradt, és a faminőség, valamint hozam is javult.

Hahn Fülöp

Új belépők

Bajai Helyi Csoport: Bán Zoltán egyéb középfok, Faludi József erdőmérnök, Ifj. Kökény István erdősztechnikus, Polyák Tamás erdősztechnikus, Szőke Gábor erdősztechnikus;

Balassagyarmati Helyi Csoport: Kalácska Laura egyéb felsőfok, Rimaszombati György erdősztechnikus; Sziráki József erdősztechnikus, Takáts Margit Éva egyéb felsőfok;

Bp. ÁESZ Helyi Csoport: Csókáné dr. Szabados Ildikó erdőmérnök;

Bp. HM Helyi Csoport: Gál Csaba erdősztechnikus, Hirman-né Göbbös Adrienn egyéb középfok;

Bp. VM Helyi Csoport: id. Sipőcz Márton egyéb középfok, Papp Mónika Hilda egyéb felsőfok;

Csongrád megyei Helyi Csoport: Barna-Kalmár Antal tanuló, Kovács Nikolett tanuló, Papp Attila tanuló, Rácz Szabó Tamás tanuló, Sáfár Dorián tanuló, Tóth János Ferenc tanuló, Zakar Ferenc tanuló;

Debreceni Helyi Csoport: Komáromi Ferenc erdősztechnikus, Németh László erdősztechnikus;

Egri Helyi Csoport: Dósa Ildikó erdőmérnök; Köböl Istvánné egyéb középfok, Lucz Gábor erdőmérnök, Magosi Márton erdősztechnikus, Pápista József egyéb középfok, Vörös Gábor erdősztechnikus;

Győri Eg. Helyi Csoport: Bella Szilárd egyéb középfok, Horváth Zsolt erdőmérnök, Lengyel István erdősztechnikus, Mázi László erdősztechnikus, Szabó László erdősztechnikus, Takács Gyula egyéb középfok;

Kaposvári Helyi Csoport: Karsai Dávid erdősztechnikus; Varga Péter erdőmérnök;

Kaszói Helyi Csoport: Horváth László erdőmérnök, Vass Szabolcs erdősztechnikus;

Kecskeméti Helyi Csoport: dr. Szloboda János egyéb felsőfok, Huszárikné Kiss

Emőke egyéb felsőfok, Kerekes Dóra egyéb felsőfok, Kiss László erdőmérnök, Kolman Attila egyéb felsőfok; Kukta Ágnes erdőmérnök, Mester Zsuzsanna erdőmérnök, Varga Milán erdősztechnikus;

Miskolci Helyi Csoport: Bakti Péter erdősztechnikus, Jóna Albert erdősztechnikus, özv. Szigety Nándorné egyéb középfok, Pál János Viktor erdőmérnök, Sipos Máté erdősztechnikus;

Nagykanizsai Helyi Csoport: Juranics István Dávid tanuló;

Pápai Helyi Csoport: Takács Péter egyéb felsőfok;

Rába-menti Erdőgazdálkodási és Vadgazdálkodási Helyi Csoport: Börzsei Bence egyéb középfok, Koloszar Péter egyéb középfok, Takács András egyéb középfok;

Sárospataki Helyi Csoport: Csizmár Béla erdősztechnikus; Vitányi Márk erdőmérnök;

Sopron Hallgatói Helyi Csoport: Andrési Dániel egyéb középfok, Andrési Réka egyéb középfok, Bálint Bence egyéb középfok, Balog Erika erdősztechnikus, Bárdos Zsolt egyéb középfok, Békési Péter erdőmérnök, Beniczki János egyéb középfok, Bernátsky Brigitta erdősztechnikus, Borbély András egyéb középfok, Csepregi János egyéb középfok, Erdős Tamás egyéb középfok, Fűzi Gábor egyéb középfok, Gergely Édua egyéb középfok, Hajdu Gergő erdősztechnikus, Holló Dániel egyéb középfok, Horváth Eszter egyéb középfok, Horváth Gergely erdősztechnikus; Horváth János Sándor erdősztechnikus, Horváth Zsolt egyéb felsőfok, Kalácska Kitti egyéb középfok, Kalló Dávid egyéb középfok, Kecskés Tamás egyéb középfok, Klimaj Renáta egyéb középfok, Kósik Dániel egyéb középfok, Kovács Árpád egyéb középfok, Léber Antal egyéb középfok, Marosi Mária egyéb középfok, Merő Nándor egyéb középfok, Merit Tamás egyéb középfok, Mészáros

Endre egyéb középfok, Mézes Gergely erdősztechnikus, Nagy Nándor erdősztechnikus, Nárai István egyéb középfok, Nemes Viktória Erzsébet egyéb középfok, Samu Achilles erdősztechnikus, Sereg Zita egyéb középfok, Tóth Balázs erdősztechnikus, Tóth Bernadett egyéb középfok, Tóth Éva egyéb középfok, Töser Judit egyéb középfok, Vajda Zsófia egyéb középfok, Varga Anna Judit egyéb középfok, Veréb Krisztina egyéb középfok, Zamozy Gábor egyéb középfok;

Soproni Helyi Csoport: Horváth Attila László erdőmérnök;

Szombathegyi Helyi Csoport: Jakab Szilvia erdőmérnök, Kámpel József erdőmérnök;

Székesfehérvári Helyi Csoport: Bartha Ferenc erdősztechnikus, Brajnovits Attila egyéb felsőfok, Deák Bárdos Péter erdősztechnikus, Rauf Károly József erdősztechnikus;

Szolnoki Helyi Csoport: Ifj. Csala Flórián egyéb felsőfok;

Tamási Helyi Csoport: Bezzeginé Tamcsa Mária egyéb középfok, Khiesz Sándor egyéb felsőfok, Siklósi Lajos egyéb felsőfok; Váli Péterné egyéb felsőfok;

Veszprém HM Helyi Csoport: Pál Lajos erdőmérnök, Tengerdi Győző egyéb felsőfok;

Veszprém VM Helyi Csoport: Herczeg Péter erdőmérnök; Meszeimé Kozma Lilla egyéb felsőfok;

Vértesi Helyi Csoport: Geiszt Ferenc erdősztechnikus, Greiner József erdőmérnök, Hartdében Tibor erdősztechnikus, Kis Balázs erdősztechnikus, Martonosi Dániel erdősztechnikus, Riesing István egyéb felsőfok, Sárainé Illés Edina egyéb középfok; Tarcsa János Lajos erdősztechnikus, Zakariás Éva erdőmérnök;

Visegrádi Helyi Csoport: Kardos Imre erdősztechnikus, Pintyőke Ákos egyéb középfok; Ribtiánszky Gergely erdőmérnök, Sunyáné Csizmadia Andrea egyéb felsőfok, Szentbe Gábor erdőmérnök;

Zalaegerszegi Helyi Csoport: Bakon Ádám erdősztechnikus.